

Plus **Achtergrond**

Geschiedenis in geluid: van de big bang tot loopgraven

De Oude Kerk is een 'grot voor sonische introspectie' geworden. BEELD JÖRG BAUMANN

Adrián Villar Rojas maakte een 'speculatieve geschiedenis' van geluid. Daarvoor verbouwde hij de Oude Kerk met zandzakken – tot ongenoegen van buurtbewoners.

Edo Dijksterhuis 21 november 2019, 10:49

Voorpagina

Editie

Net binnen

Zoeken

Service

gemaakt.” Het werk *Poems for Earthlings* van de Argentijnse kunstenaar betekent niet minder dan een complete metamorfose van Amsterdams oudste gebouw. De ingang is tijdelijk verplaatst naar de torenzijde, waardoor de bezoeker al enigszins gedesoriënteerd raakt. Metershoog opgestapelde zandzakken met houten schuttingen ertegen hebben het interieur veranderd in een reusachtige loopgraaf.

Matrassen zijn tegen de ramen geplaatst en het enige licht is afkomstig van kaarsen in de kroonluchters, die van het plafond zijn gehaald en geplaatst op houten steunbalken. Ze hebben een brandtijd van acht uur, net zo lang als de soundscape, die uit 28 speakers klinkt. Vogelgeluiden, kanonschoten, de I have a dream-speech van Martin Luther King, overtrekkende regen en een zingend koor trekken de bezoeker steeds verder de ruimte in.

De opbouw heeft weken geduurd, maar dat is niets vergeleken bij de voorbereiding, die al begon in 2014. “Mijn werken reageren altijd op de locatie, ik heb geen vooropgezet plan maar doe eerst uitgebreid research,” vertelt Rojas, die zichzelf omschrijft als ‘correspondent uit de marge van de westerse wereld’. “Het is onmogelijk om niet spiritueel en intellectueel geraakt te worden door twee momenten in de geschiedenis van de kerk: de Reformatie en de Tweede Wereldoorlog. De eerste kan worden geïnterpreteerd als een terugkeer naar de esthetische bron van het christendom, de tweede als de aankondiging van de apocalyps.”

Bloedvergieten

Tijdens de Tweede, maar ook de Eerste Wereldoorlog werden monumenten beschermd tegen trillingen van bombardementen op dezelfde manier die Rojas nu heeft toegepast. “Er is in het Westen een materiële cultuur ontstaan die geobsedeerd is door het verzamelen van voorwerpen die als cultureel erfgoed worden beschouwd. Hun schaarste maakt ze waardevol. Dat idee wilde ik onderzoeken aan de hand van geluid, dat juist abstract, zonder materie en oneindig is.”

Gedurende drie weken monteerde Rojas ’s nachts zijn soundscape in de ijskoude kerk, want waar zou je deze ruimte kunnen simuleren?

“Het resultaat is een speculatieve geschiedenis van geluid van de Rio

Voorpagina

Editie

Net binnen

Zoeken

Service

vorm van voorwerpen, bijvoorbeeld de zwaarden en harnessen uit de Brits-Franse veldslagen uit de 15de eeuw. Maar wat is er gebeurd met het geluid van het bloedvergieten, de doodskreten, het staal tegen staal? Voor altijd verloren. En hoe zit het met het geluid van de planeten, sterren en zwarte gaten? Van de ratten en wormen, de dinosaurussen en de kopjes thee waarin geroerd is?”

Rojas vindt geluidskunst passen bij de protestantse geschiedenis van de Oude Kerk. De Reformatie hield volgens hem immers ook de eis in van soberheid en materialisme, en meer abstractie, waardoor heiligenbeelden eraan moesten geloven.

“Paradoxaal genoeg is het protestantisme later de culturele en ideologische wegbereider gebleken van het kapitalisme, dat nu een kritiek punt heeft bereikt en onherstelbare ecologische schade veroorzaakt. In dat verband dringt zich een uitspraak van Heidegger op: ‘Het Westen heeft zich verloren in de jacht op dingen en het vergeten van zijn.’ Voor de filosoof vormde poëzie de symbolische brug, maar zou geluid – een museum van universeel gedruis – ons ook niet iets dichterbij het zijn kunnen brengen? Mijn soundscape vertelt geen expliciet of chronologisch verhaal als een opera, het is poëzie voor aardbewoners.”

Zand, hout, matrassen

Net als al zijn werk is *Poem for Earthlings* tijdelijk. Na afloop van de tentoonstelling wordt het zand weer afgevoerd, worden het hout en de matrassen gerecycled. Enkel de herinnering blijft. Maar Rojas is er relativerend over. “In 1977 installeerde astronoom Carl Sagan een gouden schijfje in de sondes van het Voyagerruimteschip. Het heette *The Sounds of Earth* en bevatte een enorme collectie geluiden, waaronder begroetingen in meer dan vijftig talen. Je zou kunnen zeggen dat er over duizenden jaren, als de aarde vergaan is en een buitenaardse levensvorm dat schijfje vindt, er niet meer, maar ook niet minder, van ons over is dan een handvol vriendelijke geluiden zonder enige betekenis.”

Vorkheftrucks over de graven

Voorpagina

Editie

Net binnen

Zoeken

Service

“Dit is best een interessant project, zelfs een imposant kunstwerk, maar het hoort niet in de kerk,” vindt Herman Vuijsje, bewoner van de Nieuwmarktbuurt. “Er is tijdens de opbouw rondgereden met vorkheftrucks en hoogwerkers, ook over de gerestaureerde graven. De Oude Kerk is bijna niet gefundeerd en is een kwetsbaar gebouw. Dit soort belasting kan het niet aan.”

Vuijsje zegt te spreken voor meer buurtbewoners. En wijst erop dat de gemeente van de Oude Kerk ook bezwaren heeft. “Tijdens de opbouw konden we bijna geen diensten houden,” bevestigt Yellie Alkema, lid van de kerkgemeente en voormalig lid van de raad van toezicht. “De banken, hekken en preekstoel zijn verdwenen onder zandzakken. Het gebouw is weg, de kerk is een middel voor de tentoonstelling geworden.”

Jacqueline Grandjean, directeur van de Oude Kerk en curator van de tentoonstelling, heeft begrip voor de kritiek en heeft Herman Vuijsje uitgenodigd voor een bezoek. Ze hoopt dat het gesprek in de stad ook en vooral over het kunstwerk zelf zal gaan.

Adrián Villar Rojas: **Poems for Earthlings**. T/m 26 april 2020 in De Oude Kerk.

MEER OVER KUNST, CULTUUR EN ENTERTAINMENT KUNST EN ENTERTAINMENT ADRIÁN VILLAR ROJAS
BIG BANG CARL SAGAN DE OUDE KERK EERSTE WERELDOORLOG HERMAN VUIJSJE EDO DIJKSTERHUIS

Nieuws

Een derde Amsterdamse scholen heeft ventilatie niet op orde

Voorpagina

Editie

Net binnen

Zoeken

Service